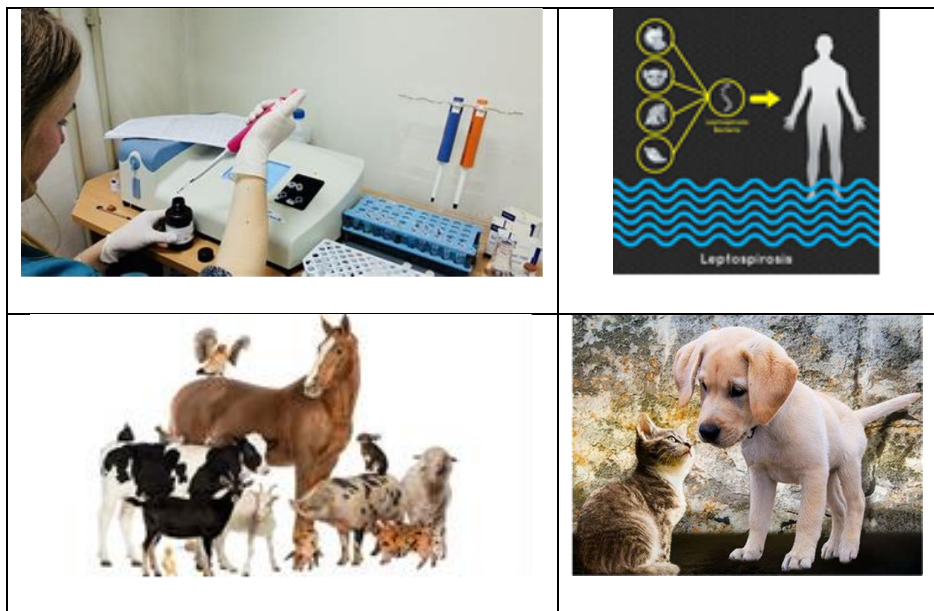

Лігоміна І.П., Соколюк В.М., Сокульський І.М.,
Фурман С.В., Соловйова Л.М., Захарін В.В.

ДІАГНОСТИКА І ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ ТВАРИН В КОНЦЕПЦІЇ «ЄДИНЕ ЗДОРОВ'Я»

Навчальний посібник
(електронне видання)

ЖИТОМИР – 2024

**Лігоміна І.П., Соколюк В.М., Сокульський І.М.,
Фурман С.В., Соловйова Л.М., Захарін В.В.**

**ДІАГНОСТИКА І
ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ
ТВАРИН
В КОНЦЕПЦІЇ «ЄДИНЕ ЗДОРОВ'Я»**

**Навчальний посібник
(електронне видання)**

ЖИТОМИР – 2024

УДК 619:616.9:614. 331. 91

*Рекомендовано до друку Вченою радою Поліського
національного університету від 24.04.2024 року*

Автори:

**Лігоміна І.П., Соколюк В.М., Сокульський І.М., Фурман
С.В., Соловйова Л.М., Захарін В.В.**

Рецензенти:

С.В. Гуральська, доктор ветеринарних наук, професор,
завідувач кафедри внутрішньої патології, акушерства, хірургії
і фізіології Поліського національного університету

І.А. Волківський, перший заступник начальника Головного
управління Держпродспоживслужби в Житомирській області,
кандидат ветеринарних наук

І.М. Савчук, доктор сільськогосподарських наук, професор,
заступник директора з питань наукової роботи Інституту
сільського господарства Полісся НААН

**ДІАГНОСТИКА І ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ
ТВАРИН В КОНЦЕПЦІЇ «ЄДИНЕ ЗДОРОВ'Я»** : навч.
посіб. / І.П. Лігоміна, В.М. Соколюк, І.М. Сокульський, С.В.
Фурман, Л.М. Соловйова, В.В.Захарін ; Житомир : Поліський
національний університет, 2024. 345 с.

*В навчальному посібнику акцентовано увагу на
діагностику і профілактику захворювань тварин, основними
завданнями яких є обґрунтування зоогігієнічних, ветеринарно-
санітарних норм, правил, засобів і способів, направлених на
підтримання та стимулювання функціональних можливостей
і опірності організму до впливу несприятливих факторів,
пов'язаних із негативним впливом на здоров'я тварин і
одержання від них екологічно чистої в санітарному
відношенні продукції відповідно до концепції «Єдине
здоров'я».*

Зміст

Вступ	5
Загальна профілактика захворювань сільськогосподарських тварин	6
Основні заходи профілактики захворювань тварин	14
Профілактика інфекційних хвороб сільськогосподарських тварин в умовах господарств та промислових комплексів	15
Хвороби, спільні для тварин усіх або кількох видів	17
Хвороби жуйних	70
Хвороби молодняка	85
Профілактика інфекційних хвороб свиней	86
Профілактика інфекційних хвороб птиці	97
Профілактика інвазійних захворювань	127
Основні заходи по охороні господарств і промислових комплексів від інвазійних захворювань	129
Профілактика гельмінтозів сільськогосподарських тварин	130
Профілактика протозойних хвороб	165
Профілактика хвороб, спричинюваних паразитичними кліщами	180
Профілактика хвороб, спричинюваних паразитичними комахами	184
Кожні — переносники і збудники хвороб сільськогосподарських тварин	185
Профілактика основних внутрішніх хвороб	189
Профілактика найважливіших порушень обміну речовин у великої рогатої худоби	190
Діагностика і профілактика білкової недостатності	191
Діагностика і профілактика ацидотичних станів і кетозів	193
Діагностика і профілактика мінеральної та вітамінної недостатності	195
Профілактика найважливіших внутрішніх хвороб молодняка	197
Поліпшення якості кормів і годівля маточного поголів'я	199
Методи спеціальної профілактики	200
Профілактика хвороб серцево-судинної системи	201
Профілактика хвороб респіраторної системи	203
Профілактика хвороб травної системи	205
Профілактика травматизму і організація хірургічної допомоги тваринам в господарствах	208
Форми ураження тканин і ускладнення при травматизмі	212

Профілактика хвороб вагітних тварин	235
Профілактика патологічних родів	239
Профілактика патологічних процесів післяродового періоду	240
Неплідність сільськогосподарських тварин	242
Профілактика маститів	250
Профілактика агалакції і гіпогалакції	257
Хвороби бджіл. Інфекційні хвороби. Хвороби розплоду бджіл	259
Хвороби дорослих бджіл	268
Інвазійні хвороби	270
Незаразні хвороби бджіл	278
Застосування сонографії для діагностики хвороб тварин	282
Біоетика за сучасних технологій у тваринництві	298
Єдине здоров'я, біоетика та етика	337
Список використаної літератури	342

ВСТУП

«Єдине здоров'я» (One Health) – це концепція, згідно з якою здоров'я та добробут людини пов'язані зі здоров'ям тварин і навколишнього середовища. Цілі «Єдиного здоров'я» включають усунення існуючих ризиків для здоров'я, що вимагає систематичної, скоординованої, спільної, міждисциплінарної та міжгалузевої роботи. One Health особливо необхідне для зоонозних захворювань та повторних інфекційних захворювань. Епідемії та надзвичайні ситуації породжують діагностичні та профілактичні заходи, включаючи служби реагування, ветеринарної медицини, технологію з виробництва та переробки продукції тваринництва та спеціалістів із галузі охорони здоров'я. На жаль, не дивлячись на те, що сучасна медицина щодня працює над пошуком методів боротьби з хворобами, схильність до різних недуг залишається досить високою, а їх поширеність – глобальною. Саме тому, проведення діагностично-профілактичних заходів в господарствах, промислових комплексах є необхідною умовою для виявлення захворювань тварин, як заразної, так і незаразної етіології. Також оздоровлення господарств і досягнення в них стабільного ветеринарного благополуччя, як показує досвід, неможливе без вирішення загальних санітарно-гігієнічних питань. Для цього фахівцям необхідні теоретичні і особливо практичні знання щодо діагностики і профілактики захворювань тварин, оскільки тільки здоровий організм здатний повною мірою розкрити свій спадковий потенціал продуктивних задатків, що є головною передумовою для їх інтенсивного використання. Отже, діагностика і профілактика захворювань – це ефективний комплекс заходів, які спрямовані на раннє виявлення, запобігання виникнення або загострення хвороби, а також на збереження та зміцнення здоров'я. Навчальний посібник містить матеріали згідно робочих програм спеціальностей 211 «Ветеринарна медицина», 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» та 204 «Технологія виробництва і переробки продуктів тваринництва». Матеріал навчального посібника характеризується науковістю, об'єктивністю, інформативністю та чіткою послідовністю. Він дасть можливість здобувачам вищої освіти оволодіти сучасним навчальним матеріалом, що сприятиме вивченню доклінічних і клінічних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Демчук М. В., Чорний, Захаренко М. О., Високос М. П. Гігієна тварин: Підручник. Друге видання. Харків : Еспада, 2006. 520 с.
2. Гігієна тварин та ветеринарна санітарія : навчальний посібник / А. О. Бондар, М. М. Поручник, Л. О. Тарасенко, В. О. Рудь; за ред. А. О. Бондар. Миколаїв : МНАУ, 2018. 179 с.
3. Дезінфекція на потужностях з переробки м'яса, молока, риби та агропродовольчих ринках : метод. реком. / уклад. Н. М. Богатко, Г. П. Щуревич, О. Ю. Голуб [та ін.]. Біла Церква : БНАУ, 2011. 75 с.
4. Засєкін Д. А. Санітарні норми для тваринницьких та переробних підприємств України : навч. посіб. / Д. А. Засєкін, В. М. Поляковський, В. В. Соломон. К. : Центр учбової літератури, 2015. 400 с.
5. Санітарія і гігієна на підприємствах з виробництва та переробки молока й молочних продуктів / М. В. Чорний, Н. М. Наливайська, В. А. Пасічник, Т. М. Рижкова. Харків : Гриф, 2010. 284 с.
6. Загальні методи профілактики шляхом застосування комплексних дезінфікуючих засобів : наук. посіб. / В. Л. Коваленко та ін. Київ ; Ніжин : Лисенко М. М. [вид.], 2017. 407 с.
7. Засєкін Д. А., Яремчук О. С., Кос'янчук Н. І., Кучерук М. Д., Слободянюк Н. М. Гігієна та санітарія переробних підприємств : навч. посіб. Вінниця : ВНАУ, 2018. 348 с.
8. Кучерук М. Д., Засєкін Д. А. Органічне птахівництво України: ветеринарно-санітарне забезпечення технології : монографія. Київ : Прінтеко, 2020. 190 с.
9. Соколюк В. М., Лігоміна І. П. Основи превентивної ветеринарної медицини та забезпечення добробуту сільськогосподарських тварин : навч. посібник. Звягель : НОВОград, 2023. 80 с.
10. Морозова Н. С., Марієвський В. Ф. Дезінфекція, стерилізація, дезінсекція, дератизація : підручник. Київ : Наукова думка, 2019. 240 с.

11.Севериновська О. В. Етологія (основи поведінки тварин): підручник для вищих навчальних закладів / О. В. Севериновська, О. Є. Пахомов, В. К. Рибальченко. Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. 292 с.

12. Козій В. І. Добробут тварин (історичні, наукові та нормативні аспекти) / В.І. Козій // Навчальний посібник, Біла Церква. 2012. 320 с.

13.Лясота В. П., Малина В. В, Гришко В. А. та ін. Добробут свиней (якість і безпека продукції) : навчальний посібник для підготовки фахівців ОР «Бакалавр» ветеринарного та біолого-технологічного факультетів денної та заочної форм навчання. Біла Церква, 2018. 40 с.

14.Коляденко Н. В. Зоопсихологія та порівняльна психологія : підручник / Н. В. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 508 с.

15.Високос М.П. Практикум по зоогієні з основами ветеринарної екології /М.П. Високос, М.В. Чорний, О.О. Бойко, С.В. Фурман. Дніпропетровськ: ДНУ, 2012. 354.

16.Соколюк В.М. Стан та санітарно-гігієнічна оцінка водозабезпечення молочного скотарства в Україні /В. М. Соколюк, Д.А. Засекін, М.О. Захаренко, В.Б. Духницький : Монографія. Біла Церква, 2018. 330 с.

17.Ветеринарно-санітарне забезпечення технології вирощування екзотичних порід свиней: навчальний посібник /В.М. Соколюк, І.П. Лігоміна, С.В. Фурман, Дишкант О.В. Житомир: «Полісся». 2018. 160 с.

18.Чайченко Г.М. Поведінка і психіка тварин: Навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2000. 200 с.

19.Козій В.І. Добробут тварин як основа превентивної ветеринарної медицини / В.І. Козій, Н.В. Козій, В.М. Соколюк //

Наук. вісник вет. медицини: зб-к наук. праць. Біла Церква: БНАУ, 2011. Вип. 8 (87). С.65 – 68.

20.Вербицький П.І., Достоевський П.П. Довідник лікаря ветеринарної медицини / П.І. Вербицький, П.П. Достоевський. К.: Урожай, 2004. 540 с.

21.Методологічні основи та методи наукових досліджень у ветеринарній гігієні, санітарії та експертизі : навч.-метод. посіб. / П. П. Антоненко та ін. ; Дніпровський ДАЕУ. Дніпро : Свідлер А. Л. [вид.], 2018. 276 с.

22.Приміщення тваринницькі. Методи визначання ефективності дезінфекції : ДСТУ 8020:2015. Чинний від 2017-01-01. Київ : УкрНДНЦ, 2018. 13 с. (Національний стандарт України)

23.Гігієна тварин та ветеринарна санітарія в схемах та рисунках (навчально-наочний посібник). Соколюк В.М., Духницький В.Б., Лігоміна І.П., Фурман С.В., Лісогурська Д.В., Лісогурська О.В. Житомир, 2019. 300 с.

24.Богатко Н.М., Щуревич Г.П., Голуб О.Ю., Власенко В.В., Константинов П.Д., Назаренко Л.В. Методичні рекомендації. Дезінфекція на потужностях з переробки м'яса, молока, риби та агропродовольчих ринках. Біла Церква, 2011.

25.Засекін Д.А. Транспортування тварин і продукції (санітарно-гігієнічні аспекти) / Д.А. Засекін, В.М. Поляковський, В.В. Соломон. Ж.: Вид-во Євєнюк О.О., 2010.

26.Ярчук Б.М. Практикум із загальної епізоотології / Б.М. Ярчук, М.М. Паска, Л.Є. Корнієнко. Біла Церква, 1999.

27.Давидов О.М., Темніханов Ю.Д. Основи ветеринарно-санітарного контролю у рибництві. К.: Інкос, 2004. 144 с.

28.Ветеринарно-санітарні правила для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйце продуктів. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 вересня 2001р., за № 849/6040.

29. Державні санітарні правила для молокопереробних підприємств. Затверджені 11 вересня 1998 р., № 11.

30. Ветеринарно-санітарні правила для боєнь, забійно-санітарних пунктів господарств та подвірного забою тварин (наказ Держ. департаменту вет. мед. МАП України від 14 січня 2004 р., № 4, зареєстровані у Міністерстві юстиції України 21.06.2002 р. за № 524/6812.). К., 2004.

31. Правила передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів. Затв. наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 7.06.2002 р. № 28.

32. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека: Підручник / В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв. К.: Здоров'я, 2013. 456 с.

33. Гігієна тварин: лабораторний практикум: Високос М.П., Милостивий Р.В., Фурман С.В., Лісогурська Д.В., Лігоміна І.П. Житомир: Полісся, 2018. 344 с.

34. Гігієна тварин та ветеринарна санітарія в схемах та рисунках (навчально-наочний посібник). Соколюк В.М., Духницький В.Б., Лігоміна І.П., Фурман С.В., Лісогурська Д.В., Лісогурська О.В. Житомир, 2019. 300 с.

35. Губко О. Т. Основи зоопсихології. Навчальний посібник / За ред. С. І. Болтівця. - К. : Світогляд, 2006. 190 с.

36. Ігнатенко. І.А. Етологія: Навчальний посібник з курсу денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6. 040102 – біологія. Черкаси, 2009. 96 с.

37. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології: Навчальний посібник / Г. В. Ковальчук. Суми: Університетська книга, 2003. 593 с.

38. Корж О.П. Етологія тварин: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 236 с.

Навчальне видання

**Лігоміна Ірина Павлівна
Соколюк Василь Мінович
Сокульський Ігор Миколайович
Фурман Світлана Володимирівна
Соловійова Людмила Миколаївна
Захарін Вячеслав Васильович**

**ДІАГНОСТИКА І
ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ
ТВАРИН
В КОНЦЕПЦІЇ «ЄДИНЕ ЗДОРОВ'Я»**

**Навчальний посібник
(електронне видання)**

Житомир, 2024